Taigi ir Kuršių pilkapis II suteikė papildomos informacijos apie Žemaitijos gyventojų laidoseną senojo geležies amžiaus antrojoje pusėje.

KURŠIAI BARROW CEMETERY (SUMMARY)

In 2005 in the Kuršiai barrow cemetery the disturbed barrow 2 was investigated. 5 inhumations dating to the 3rd century were discovered in that. The burial items included socketed iron spearheads, socketed axes, different knifes, crook-like pins and bronze bracelets with a concave cross-section (Fig. 42). Stray finds including a bronze neck-ring were discovered as well. The barrow had a relatively well-preserved stone circle with extensions.

JUODYNO PILKAPYNAS

Vidas SEMĖNAS

2005 m. ištirtas vienas apardytas Juodyno pilkapyno (Švenčionių r.) (A 1072P) pilkapis. Juodyno pilkapynas anksčiau netyrinėtas. Pilkapyne yra 3 pilkapiai. Du pilkapiai 2 ir 3 yra greta vienas kito, o trečiasis pilkapis 1 – apie 45 m į PR nuo jų.

Pilkapis 2 buvo pilkapyno centre. Jo sampilas gerokai apardytas: V dalis suarta sodinant mišką, PR dalis suarta įrengiant kvartalinę priešgaisrinę juostą, centrinė dalis apgadinta lobių ieškotojų.

Pilkapis buvo be akmenų vainiko, jo sampilą juosė 7 duobės. Visas duobes dengė 10–25 cm storio ištisinė tamsiai pilko smėlio juosta, po kuria išryškėjo duobių kontūrai, apibrėžti balkšvu smėliu. Duobės buvo vidutiniškai 2,6x1,75 m dydžio, netaisyklingo ovalo ar keturkampio užapvalintais kampais formos, 0,7–1,2 m gylio. Pilkapio skersmuo su duobėmis buvo apie 10–11 m.

Kapų ar pavienių radinių pilkapyje neaptikta. Ištirtas pilkapis datuotinas IX a. pabaiga – XII a.

JUODYNAS BARROW CEMETERY

In 2005 in the Juodynas barrow cemetery (Švenčionys district) the disturbed barrow 2 was investigated. Its diameter including pits was about 10 to 11 m. Neither burials, nor burial items were found. The barrow dated to the late 9th – 12th century.

PADUOBĖS (ŠALTALIŪNĖS) III GRUPĖS PILKAPYNAS

Valdas STEPONAITIS

2005 m. vadovaujantis KVAD ardomų archeologinių vietų tyrimo programa, buvo pratęsti Paduobės (Šaltaliūnės) (Švenčionių r.) III grupės pilkapyno (A 1096 P) tyrinėjimai, LNM pradėti 1987 m. (žr. *ATL 1986 ir 1987 metais*, V., 1988, p. 61–63; *ATL 1988 ir*

1989 metais, V., 1990, p. 61–62; *ALT 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 1, p. 124–127; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 112–113; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 83–84; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 205–206; *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 76; *ATL 2001 metais*, V. 2002, p. 96–97; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 77–78; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 98–100; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 87–91). 2005 m. ištirtas ardomas pilkapis 16 ir plotas 2 (iš viso 204 m^2 plotas).

Pilkapis 16 yra pilkapyno Š dalyje, po elektros perdavimo linija. Pilkapio sampilo R dalis suardyta buvusių nuolatinių arimų bei mineralizuojant po elektros perdavimo linija, sampilo viršus – sodinant mišką. Matyt, todėl pilkapio R pusėje griovio pėdsakų nesimatė, o V dalyje aplink pilkapį matėsi iki 30 cm gylio griovio liekanos. Akmenų vainiko aplink sampilą nesimatė. Išlikusi pilkapio sampilo dalis buvo 13 m skersmens, iki 80 cm aukščio.

Pilkapis supiltas iš aplinkinio smėlio, be akmenų vainiko, tik pilkapio ŠR pusėje ant pagrindo surasti du akmenys, kurie pagal savo padėtį pilkapyje galėtų simbolizuoti akmenų vainiko dalį. Duobučių, susidarančių išlupus akmenų vainiko akmenis, neužfiksuota. Pilkapio pagrindas – 4–8 cm storio pilkšvo, kiek margo smėlio sluoksnelis – buvo ryškesnis, tačiau nevienodo storio, centrinėje pilkapio dalyje, kraštuose jis buvo plonesnis.

Nukasus velėnos ir miškožemio sluoksnį, aplink sampilą pradėjo ryškėti tamsesnės pilkai rudos žemės kontūras – pilkapio griovys su tamsesnėmis melsvai juodos žemės dėmėmis jame. Šis kontūras buvo beveik ištisinis, jį sąlyginai sudarė apie 8 m ilgio griovys Š–ŠV ir apie 16,2 m ilgio griovio kontūras P–PR–R–ŠR pilkapio sampilo dalyse bei dvi ryškesnės duobės PV–V pilkapio dalyje. Pilkapio Š dalyje tarp griovių buvo 1,4–1,8 m ilgio tarpas, P dalyje tarp griovio ir duobės – taip pat apie 1,6 m ilgio tarpas, o V dalyje tarp griovio ir duobės buvo iki 80 cm ilgio tarpas. Atstumas tarp duobių kontūrų buvo 70–80 cm. Tiriant toliau paaiškėjo, kad grioviuose buvo kelios gilesnės duobės ir visą pilkapio sampilą supo keturios lenktos (1, 2, 6, 7) ir keturios apskritimo formos (3, 4, 5, 8) duobės. Jos buvo 1,28–2,6 m pločio, iki 79 cm gylio, nuo sampilo pusės šiek tiek užslinkusios gelsvu sampilo smėliu. Jų apačia užpildyta tamsiai rudu, vietomis šviesiai rudu smėliu, viršuje duobių vidurys ir išorinis kraštas užpildytas juoda žeme su smulkiais degėsiukais, kuri pereina į pilką žemę (perdegusią žemę, pelenus). Dar viena duobė (9) atsidengė pilkapio centrinėje dalyje, tuoj po velėnos ir juodžemio sluoksniu, 12–16 cm gylyje. Duobė netaisyklingo apskritimo formos, 1,2x0,9 m dydžio, užpildyta rudu, rudai pilku, pilku smėliu. Joje gausu smulkių degėsių, angliukų. Pjūvyje duobė netaisyklingo pusapvalio skerspjūvio, iki 40 cm gylio. Jos viršutinėje dalyje 15–25 cm gylyje rastos kelios lipdyto puodo lygiu paviršiumi pakraštėlio ir sienelių šukės.

Pilkapyje rasti du degintiniai kapai. *Degintinis kapas 1* buvo pilkapio centrinėje dalyje 15 cm gylyje, įkastas į sampilą. Kapo dydis – 36x23–32 cm. Į kapą supilti gana švariai iš laužo surinkti degintiniai kauliukai su negausiais angliukais. Kapo paviršius apardytas ūkinių darbų metu, deginti kauliukai paviršiuje buvo pasklidę pailga linija. Degintiniame kape 1 rastas molinis verpstukas, ornamentuotas horizontalių ir vertikalių linijų grupių ornamentu, ir bent dviejų skirtingų žalvarinių juostinių apyrankių 3 apsilydę fragmentai. Tam pačiam kapui galėjo priklausyti

ir už kelių metrų sampile rastas žalvarinės antkaklės fragmentas, kuris galėjo būti ariant nutemptas kiek toliau. Antkaklės galai neišlikę, lankelis kiek suapvalinto rombinio skerspjūvio, į galą platėjantis. Platėjanti dalis puošta įkartėlių „eglute".

Kiek į R nuo pilkapio centro 50 cm gylyje rastas *degintinis kapas 2*, įrengtas virš pilkapio pagrindo, pilant sampilą padarytoje 30x25 cm dydžio, iki 16 cm gylio pusrutulio formos duobutėje, kurios dugnas buvo vos keli cm virš pilkapio pagrindo. Deginti kauliukai labai kompaktiškai supilti į pusapvalio skerspjūvio duobutę, o jų viršuje vienas šalia kito buvo sudėti du geležiniai įmoviniai ietigaliai siaura karklo lapo formos plunksna, geležinis pentinis siauraašmenis kirvis ir geležinė kvadrato formos sagtelė kiek įgaubtomis kraštinėmis (labai sukorodavusi). Vienas ietigalis ir kirvis apdegę, kitas ietigalis ir sagtelė mažai paveikti ugnies.

Remiantis antropologinių tyrimų duomenimis (tyrė VU MF, R. Jankauskas), šio pilkapio degintiniame kape 1 rasti sudeginti 20–40 m. amžiaus moters palaikai, o degintiniame kape 2 – stambaus, aukšto 35–50 m. amžiaus vyro palaikai.

Ištirtas pilkapis 16 būdingas Rytų Lietuvos pilkapių kultūrai, pagal degintinių kapų radinius ir bendrą pilkapio struktūrą jį galime datuoti VII a.

2004 m. pilkapyno Š dalyje žvalgant keliuką, vedantį per pilkapyną, žemės paviršiuje buvo pastebėta degintų kauliukų ir žalvarinės pasaginės segės lankelio dalis. Suardyto pilkapio pėdsakų šioje vietoje nesimatė. 2005 m. šioje vietoje ištirtas plotas 2 (19 m^2). Nukasus ploną miškožemio sluoksnį, praktiškai visame tirtame plote iki 10 cm storio sluoksnyje surinkta keliasdešimt pavienių labai smulkių sudegusių, susilydžiusių žalvarinių dirbinių fragmentėlių (apyrankių, puoštų įkartėlėmis, akutėmis, įrėžta plona vingiuota linija, žiedo (?) išplatinta priekine dalimi), susilydžiusių mėlyno stiklo karolių, pavienių keramikos fragmentų bei keletas apdegusių geležinių dirbinių: įtveriamasis peiliukas, labai nežymiai palenkta nugarėle, stačiakampio formos sagtis užapvalintais kampais ir nežymiai įgaubtomis dviem kraštinėmis bei adata. Keramikos šukės priklauso keliems lipdytiems lygiu paviršiumi puodukams, vienas jų petelių apačioje puoštas įrėžtomis apverstos „V" raidės formos linijomis. Ornamentas netaisyklingas, nelygiai įrėžtas. Ši keramika skyrėsi savo mase, spalva ir forma nuo degintiniame kape 1(3) rastos keramikos. Tirto ploto P–PR–R dalyje apie 3x3,5 m dydžio plote buvo pasklidę ir pavieniai deginti kauliukai, smulkūs perdegusios keramikos fragmentai, du apsilydę pasaginės segės daugiakampiais galais fragmentai. Plote 2 rasti du degintiniai kapai.

Ploto P dalyje rastas *degintinis kapas 1(3)*. Kapas iš aplinkos išsiskyrė tik degintinių kauliukų, sudegusios keramikos koncentracija ir kiek tamsesne žeme. Kapas buvo apie 55x65 cm dydžio, įrengtas plokščioje, iki 10 cm gylio duobutėje. Matyt, jo viršutinė dalis suardyta (arba degintiniai kauliukai su laužo liekanomis, sudegusia keramika ir įkapėmis specialiai paskleisti?), ir todėl kauliukai bei radiniai buvo pasklidę kur kas didesniame, iki 2 m skersmens plote. Kape surasta daug sudegusių, deformuotų nuo karščio molinio indo šukių ir stambesnė indo dalis, kuri dengė dalį degintų kauliukų, bei žalvarinė apsilydžiusi dvinarė sagtelė.

Ploto R dalyje, bendrame tamsiai rudos žemės fone išryškėjo 1,05x0,85 m dydžio margas žemės su degintais kauliukais netaisyklingos formos kontūras – *degintinis kapas 2(4)*,

įrengtas perkasant tuometinį paviršių. Iki 68 cm gylio netaisyklingo skerspjūvio duobėje, labai margoje žemėje buvo labai gausiai supilta degintų kauliukų, bet nerasta nė vieno kitokio radinio.

Antropologinių tyrimų duomenimis (tyrė VU MF, R. Jankauskas), šiuose degintiniuose kapuose anatomiškai identifikuojamų žmogaus kaulų fragmentų nerasta. Identifikuoti kaulai savo struktūra būdingesni stambiam gyvūnui. Zooarcheologinių tyrimų duomenimis (tyrė LVA, L. Daugnora), degintiniame kape 1 surasta keletas lokio pirštakaulių (nagų), degintiniame kape 2 identifikuojamų kaulų nerasta. Kapų aplinkoje rasta dar keletas lokio pirštakaulių, mėsėdžio pirštakaulis (aptrupėjęs, bet panašus į lokio) ir mėsėdžio žandikaulio fragmentas (žr. p. 391–394).

Apžvelgiant plotą 2, galima manyti, kad šioje vietoje pilkapio nėra. Surinkti atsitiktiniai radiniai ir kapų inventorius palaidojimus ar susijusias su jais apeigas leidžia datuoti vėlesniu nei ištirti šio pilkapyno pilkapiai laikotarpiu – X–XII a.

Radiniai perduoti į LNM.

BARROW CEMETERY
OF PADUOBĖ-ŠALTALIŪNĖ GROUP 3

In 2005 in the barrow cemetery of Paduobė (Šaltaliūnė) group 3 (Švenčionys district) the disturbed barrow 16 and plot 2 were investigated (204 m^2 in total). The barrow 16 had 13 m in diameter and was 0.8 m high; it had no stone circle. The barrow was surrounded with two semicircular ditches with 6 deeper pits and 2 separate pits. Inside there were two cremations with burial items. The investigated barrow 16 was typical to the East Lithuanian Barrow culture. According to the burial items found in the cremations and general structure it was datable to the 7th century. Between the barrows two cremations (?) of bears were found. There were a lot of random molten and scorched bronze and iron items and their fragments, as well as handmade potshards. Random finds and burial items collected implied, that the burials or relevant burial rites were datable to the 10th – 12th century, thus to the later period than the barrow cemetery itself.

JAKŠIŠKIO PILKAPYNAS

Andra SIMNIŠKYTĖ

2005 m. buvo tęsiami Jakšiškio pilkapyno tyrinėjimai, pradėti 2000 m. (žr. *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 71–75; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 94; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 79–80; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 95–96; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 91). Ištirti dar du pilkapiai (9 ir 10). Iš viso per 6 tyrinėjimų sezonus pilkapyne ištirta 10 pilkapių (8 iš jų buvo žalojami kvartalinės linijos) ir patikrinti keli kauburiai, pasirodę nesantys pilkapiai.

Iki 2005 m. tyrinėti pilkapiai buvo centrinėje pilkapyno grupėje, kalvos, per kurią ėjusi sampilus žalojanti kvartalinė linija, viršuje, šlaituose ir R papėdėje. 2005 m. tyrinėti pilkapiai buvo šios kalvos atokioje V papėdėje, kur kartu su kitais netoliese supiltais pilkapiais sudarė atskirą pilkapyno grupelę,